

BUDDHİZM

Cainizm gibi M.Ö. VI. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu dinin kutsal metinlerine Tripitaka, bir Orta Hint dili olan Pali dilinde de Tipitaka (Üç Sepet) denir. Sepetlerin birincisinde keşişlik kuralları, ikincisinde kurtuluş çareleri, üçüncüsünde felsefi ve özellikle psikolojik görüşler vardır. Cātaka ve Avadana edebiyatı ile Buddhist kutsal metinleri bir hayli kabarık durur. Max Müller'e göre Buddhizm kutsal kitapların en kalınına sahiptir.

Buddhizmin diğer birçok dinden ayrılan yönü, sosyal çevrenin geleneklerine karşı çıkan kurucusunun kendi hayat tecrübeleriyle bu dini ve felsefi yolu bulmuş olmasıdır.

Siddharta Gautama Buddha, aslında Şakya kralının oğlu; yani bir prensi. Fakat daha önce yaşadığı çok zengin ve şaşaalı hayata rağmen o, gerçeğin bunlarda olmadığını sezmişti. Olgun bir yaşa geldiğinde sarayından kaçıp bir keşiş oldu. Aşırı perhiz ve riyazet uyguladıysa da, bu usullerin insanı kurtuluşa ve mutluluğa götürmediğini anladı. Daha önceden de zevk ve sefa içinde zengin bir yaşamı tatmış, fakat onun da bir işe yaramadığını, insanı kurtuluş ve mutluluğa erdirtmediğini görmüş olduğundan, insan için en doğrusunun aşırılıklar arasında bulunan bir "Orta Yol" un izleyicisi olmak olduğuna karar vermişti.

Otuz altı yaşına geldiğinde kendi dünyasında derin düşüncelere dalarak gerçeği aramaya devam etti. Ve nihayet bir aya yakın bir zaman sonra Bodhgaya (bilgi ağacı) ağacının dibinde gerçeği kavrayarak, aydınlandı. Bu nedenle kendisine "uyanmış, aydınlanmış" anlamında Buddha denmiştir. Ayrıca hürmet edilecek kişi anlamında Arhat, cehaleti yenmiş kişi anlamında da Vira veya Cina denilmiştir.

Bundan sonra çeşitli yerlerde vaazlar vererek öğretisini yaymaya ve erdem çarkı anlamına gelen, Buddhist tabiriyle, Dharmaçakra'yı döndürmeye başladı. Buddhist metinlerde Buddha'nın uzun öğretim yıllarına ait birçok olay ve anılar nakledilir. Onun doğumu ve yaşamı hakkında çeşitli efsaneler anlatılır, Buddha ve onun müritleri zengin-fakir, soylu-soysuz ayırt etmeksizin herkese öğretilerini yaymışlardı. Seksen yaşına geldiğinde Nirvana'ya girmek üzere Kuşinagara şehrinin yakınında bir ağacın altında, inananlarının arasında ölmüştür, ölmeden önce kendisi için gözyaşı dökmekte olan kuzeni ve en yakın müridi Ananda'ya şöyle der:

"Ey Ananda, böyle ağlayıp sızlama, umutsuzluğa kaptırma kendini. Sana daha önce de demedim mi? insanın sevdiği her şeyden, hayran olduğu her şeyden, bütün bunlardan ayrılması, yoksun kalması, sıyırılması gerektir. Doğan, yaratılan, elle

yapılan, dolayısıyla geçici olan her şeyin yok olmaması mümkün müdür, ey Ananda?

Mümkün değildir bu?"

Müritlerine son olarak "*yılmadan savaşınız*" dedikten sonra Buddha ölür.

Bilim adamları genellikle Buddha'nın tarihi bir şahsiyet olduğunda fikir birliği içindedirler.